TANULÁSMÓDSZERTAN

"Az iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni, hogy felébredjen tudásvágya, megismerje a jól végzett munka örömét, megízlelje az alkotás izgalmát, megtanulja szeretni, amit csinál, és megtalálja azt a munkát, amit szeretni fog."

Ajánlás a gyermekek otthoni tanulásához

A tanulási eredményeket nagyban befolyásolják a külső körülmények:

- Kellemes tanulási hely, helyes szokásrend a tanuláshoz
- Tanulási sorrend (pl. könnyű, nehéz, eltérő, könnyű, először a szóbeli, majd az írásbeli)
- Napirend, rend az íróasztalon, táskában, fiókokban, polcokon, a környezet rendje
- Helyes testtartás, a megfelelő szemtávolság (40-50 cm a könyvtől, füzettől), szemtorna
- Csend, háttérzaj zavaró hatása (zene, TV)
- Jó világítás
- Jó időbeosztás, időterv készítése
- Hideg és meleg hőmérséklet kedvezőtlen hatása
- Pihenőidők beiktatása

A tanulási eredményeket befolyásoló belső vagy biológiai feltételek

- Megfelelő mennyiségű oxigén kell a tanuláshoz!
- Teli gyomorral, éhesen nem lehet tanulni!
- Igyanak elegendő vizet!
- Fáradtan, álmosan, betegen nem lehet tanulni!
- Az akarat edzhető! Cél és elhatározás kell hozzá!
- A képességek fejleszthetők.
- A siker az önmagukhoz mért fejlődés.
- Meghatározó a tanulásban az önismeret és az önbizalom.

Tanulási technikák

Önálló tanulás technikája (Tanulói típusok figyelembevétele)

- Az órán hallottak átgondolása, előzetes ismeretek számbavétele (vázlat, ábrák stb.)
- Tájékozódó olvasás (Olvassák egyszer végig az anyagot, figyeljenek a kiemelésekre, idegen szavakra!)
- Próbafelmondás saját szavakkal (vázlat segítségével)
- Összevetés a szöveggel (Mit hagytam ki?)
- Újraolvasás
- Ismételt felmondás

Verstanulás (Memoriterek tanulása)

- A vers többszöri elolvasása
- Versszakonkénti tanulás (ha lehet, a versszakokhoz rajz, emlékeztető piktogram készítése)

- Versszakok összekötése, gyakorlása
- Gyakorlás naponta (Ne egyszerre akarja megtanulni, többször, keveset gyakorolja!)

Idegen nyelvek tanulásának technikája

- A szöveg egyszeri olvasása
- Új szavak szótárba írása
- Szókártyák készítése (szemmagasságba kitűzése, zsebbe helyezése stb.)
- Magnetofonra szavak, szövegek mondása
- Minden nap legalább 10 perc gyakorlás

Matematikai szöveges feladat megoldása

- A feladat olvasása, értelmezése
- Adatok lejegyzése rajzzal, jelekkel
- Feladatterv készítése, nyitott mondat
- Eredmény és becslés összevetése
- Műveletek ellenőrzése
- Szöveges válasz

Az alábbi technikák segítenek a tananyag feldolgozásában, megértésében:

Szöveg hangos olvasása

Szöveg néma olvasása

Az elolvasott szöveg elmondása

Szöveg elmondása más személynek

Elolvasott / elmondott szövegről magnófelvétel készítése és visszajátszása

Beszélgetés a társakkal a tanult információkról

Ismeretlen szó meghatározása

Aláhúzás: a fontosabb részek kiemelése

Parafrezeálás: egyes mondatok, szövegrészek átfogalmazása

Kulcsfogalmak kiírása

Kulcsfogalmak definíciója

Fogalmak közti kapcsolatok megkeresése és ennek rögzítése

Összefoglalás készítése

Kérdések felvetése

Saját, vagy mások által feltett kérdésekre válaszadás

Jegyzetelés hallott szöveg alapján / szöveg olvasása közben

Jegyzetelt anyag vizuális tagolása (aláhúzás, nagybetűk, nyilak, egyéni jelek, színek stb.)

Ábra készítése

Áttekintés (előzetes: cím, alcímek, összefoglalás, utólagos: aláhúzások áttekintése, jegyzet éttekintése)

Az anyag elmondása jegyzet vagy vázlat alapján

Ismétlés (bármely módon)

A Gondolattérkép-módszer leírása

A gondolattérkép (fürtábra, pókháló, szóháló) egy nagy, összetett kép. Egyszerre ad lehetőséget asszociációra, téri ingerre és csoportosításra, egészek alkotására, ezért rendkívül hatékony tanulási eszköz. Ha magunk alkottuk meg a vizuális elemeket, akkor megvalósul az aktív, saját részvétel. Az ábrán lehetőségünk van a hangsúlyok megfelelő alkalmazására is.

<u>A gondolattérkép felépítése és jellemzői:</u>

1. Tárgya egy központi képben kristályosodik ki.
2. A fő témák a központból ágaznak ki.
3. Az ágak tartalmaznak egy kulcsszót, amely nyomtatott betűvel egy kapcsolódó vonalon helyezkedik el. A főágakhoz kapcsolódnak a kevésbé fontos információk kisebb elágazásokon.
4. Az ágak egy csomópontokkal kapcsolódó szerkezetet alkotnak.
5. Gazdagítható színekkel, képekkel, kódokkal, dimenziókkal, hogy érdekesebb, szebb és személyesebb legyen.

<u>A gondolattérkép készítésének törvényei:</u>

1. A rend nem jelent merevséget, a szabadság nem egyenlő a káosszal.
2. Fektetve legyen a papír előttünk – vizuális mezőnknek ez felel meg, az állított lap a listázásos jegyzetelésnek és megjegyzésnek való!
3. A központi kép hordozza a fő témát – automatikusan fixál a szem és az agy a központra, figyelmet kelt. Egy szót is lehet képpé tenni.
4. A nagyobb ágak a központba kapcsolódnak és a nagyobb témákat jelzik.
5. Csak egy kulcsszó kerüljön egy vonalra – szabaddá teszi a további asszociációkat, és nem folyik egybe a sok szó!
6. Nyomtatott betűket használjunk vonalra írva – a nyomtatott betű képként tud tárolódni!
7. A szónak megfelelő hosszúságú legyen a vonal – ez tisztaságot, rendet jelent!
8. Ne legyenek nagyon ferdén a szavak, ábrák (max. 45 fok), hogy ne kelljen silabizálni!
9. A központi vonalak vastagabbak legyenek (ha később kiderül, hogy valami fontos és a perifférián van, vastagítva fontossá tehető)!
10. Határok ölelhetik körül a nagyobb ágakat (mint a felhők, formájuk emlékeztető lehet).
11. Használjunk minél több képet és színt! A képek tiszták legyenek; a külső tisztaság belső tisztasághoz vezet!
12. Változó nagyságok, dimenziók segítik a hangsúlyozást.
13. A szervezett és megfelelő térközök teszik átláthatóvá és érthetővé a térképet.
14. A kódok időmegtakarítást jelentenek, a nyilak vezetik a szemet, irányt adnak a gondolatoknak.
15. A hierarchikus elrendezés logikai rendet teremt.

16. Számokat is lehet alkalmazni, ha sorba kell a témákat rendezni.

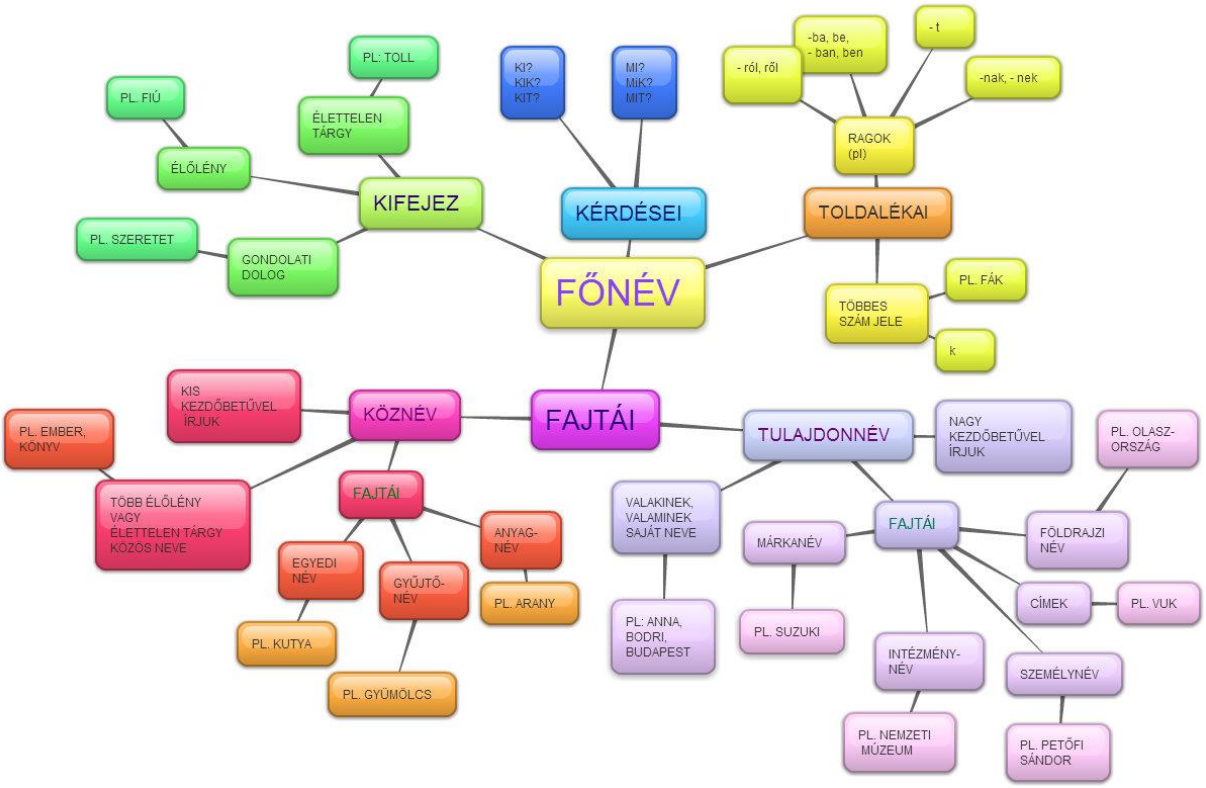

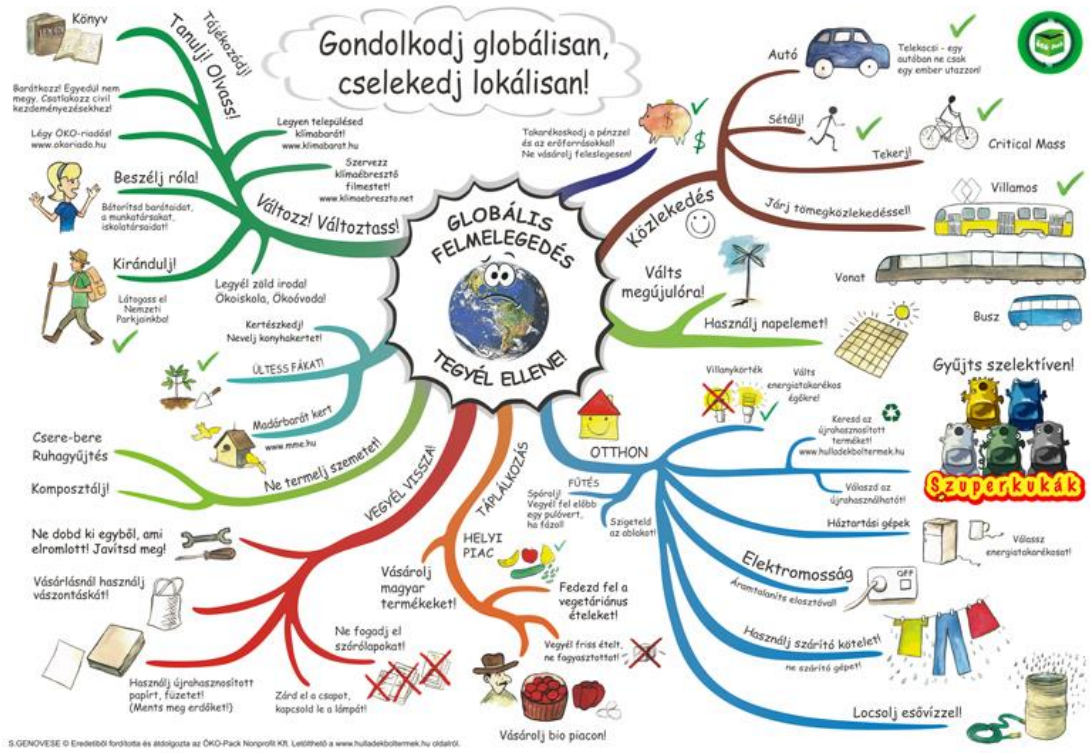

Lényegkiemelés, vázlat

A **lényegkiemelés**nek akkor van értelme, ha az csak egy eleme a **tanulási stratégiádnak**, és mondjuk a **vázlatkészítés**t előzi meg. Először olvasd el az egész szöveget (vagy egy emészthető részt), értelmezd, alaposan gondold át, és csak utána láss neki a "színezésnek". Próbáld megtalálni a **kulcsszavakat, kulcsmondatokat**, és csak azokat emeld ki! A kiemeléseket le kell ellenőrizni, vagyis a szavak alapján fel kell tudni idézni a szöveget, így bizonyosodhatsz meg arról, hogy valóban a kulcsszavakat emelted ki. Nem utolsó sorban pedig a lényeget meg kell tanulni!

A **kettéosztott napló technika** a tananyag feldolgozásának egy módja, mely a személyes olvasói reagálásra épít. A jegyzetelésre szánt lapot függőleges vonallal kettéosztjuk.

1. A bal oszlopba a szöveg olyan részleteit jegyezzük fel, melyek megragadták figyelmünket, érzelmeket, gondolatokat generáltak, megdöbbentők vagy esetleg érthetetlenek voltak számunkra, új szempontok figyelembe vételére, gondolkodásra ösztönöztek.
2. A jobb oszlopba a kiválasztott részletekhez fűzött megjegyzéseket, gondolatokat, kérdéseket írjuk le.

Vázlattípusok

A szövegszerű

Tipikus forma a bekezdésekre, alpontokra tagolt vázlat, amely leginkább **folyamatok leírására** alkalmas. Minimális eszközkészlete a hagyományos írásbeli jelölések használata, de bővülhet

színekkel, nyilakkal, egyéb jelölésekkel. Jellemző nyelvi formája a teljes, sőt gyakran árnyalt fogalmazású **mondatok** használata.

A folyamatábra

Tagolt szerkezetű, kevésbé teljes mondatokat, **kiemelt kulcsfogalmakat** használ, és azok összefüggéseit írja le a folyamatábra. Kiemelten épít a **vizualitásra**, a fent és lent, a jobbra és balra, a beljebb kezdve, hasábokra tagolva stb. megjelenítésnek már önmagában is értelmező, figyelmet irányító szerepe van. A folyamatokon kívül a struktúrák bemutatására alkalmas. Ennek minimál formája **csak a kulcsfogalmakat tartalmazza**, sőt esetleg csak azok rövidítését, és az összekapcsolásra, viszonyok kifejezésére vagy szabványos lexikon jelöléseket, vagy saját kódokat alkalmaz.

Táblázat

Gyakori megoldás a táblázatba, hasábokba szerkesztés, ezek összehasonlítása, **egyidejűség, illetve időbeli változások érzékeltetésére** is alkalmasak. A táblázat oszlopainak fejlécei az elemzendő szempontokat jelenítik meg, sorai pedig a megkülönböztető jegyeket. Aláhúzás, sorkiemelés. Sajátos vázlatforma tankönyvi megoldás a teljes szöveg, amely azonban valamilyen vizuális kiemeléssel teszi láthatóvá a kulcsszavakat, így azok összeolvasva egy szövegen belüli szövegként adják a vázlatot.